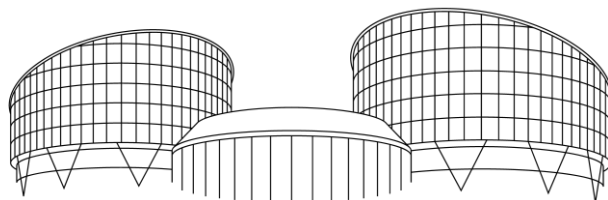

Preliminarus vertimas

EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMAS

ANTRASIS SKYRIUS

BYLA ŠVENČIONIENĖ prieš LIETUVĄ

(Pareiškimo Nr. 37259/04)

SPRENDIMAS

STRASBŪRAS

2008 m. lapkričio 25 d.

Byloje Švenčionienė prieš Lietuvą,

Europos Žmogaus Teisių Teismas (antrasis skyrius), posėdžiaujant kolegijai, sudarytai iš:

pirmininkės Françoise Tulkens,
teisėjų Ireneu Cabral Barreto,
Vladimiro Zagrebelsky,
Danutės Jočienės,
Dragoljub Popović,
Nona Tsotsoria,
Işıl Karakaş,

ir skyriaus kanclerės Sally Dollé,

po svarstymo uždaramame posėdyje 2008 m. lapkričio 4 d.,
skelbia tą dieną priimtą sprendimą:

PROCESAS

1. Bylą prieš Lietuvos Respubliką pradėjo Lietuvos Respublikos pilietė Jūratė Švenčionienė (pareiškėja), kuri 2004 m. spalio 1 d. Teismui pateikė pareiškimą (Nr. 37259/04) pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (Konvencija) 34 straipsnį.

2. Pareiškėjai atstovavo Kaune praktikuojantis advokatas D. Jurgutis. Lietuvos Respublikos Vyriausybei (Vyriausybė) atstovavo jos atstovė E. Baltutytė.

3. Pareiškėja teigė, kad buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis, nes ji neturėjo galimybės dalyvauti apeliacinės instancijos teismo posėdyje nagrinėjant pagal pareiškėjos ieškinį iškeltą civilinę bylą.

4. 2006 m. lapkričio 24 d. Teismas nusprendė perduoti pareiškimą Vyriausybei. Teismas taip pat nutarė iš karto spręsti dėl pareiškimo priimtimumo ir jo esmės (29 straipsnio 3 dalis).

FAKTAI**I. BYLOS APLINKYBĖS**

5. Pareiškėja gimė 1974 m. ir gyvena Kaune.

6. Nenurodytą dieną pareiškėja pradėjo civilinį procesą dėl santuokos nutraukimo ir sutuoktinių turto padalijimo. 2002 m. lapkričio 13 d. ji pasirašė įgaliojimą, kuriuo įgaliojo savo advokatę atstovauti ją pirmosios instancijos teismo procese Kauno miesto apylinkės teisme.

7. 2003 m. gruodžio 4 d. Kauno miesto apylinkės teismas nutraukė santuoką ir padalijo šeimos turtą, priteisdamas pareiškėjai 8 547 litų (apie 2 442 eurų) kompensaciją už turtą, priteistą buvusiam sutuoktiniui. Pareiškėja ir jos advokatė dalyvavo teismo posėdyje.

8. Pareiškėjos sutuoktinis pateikė apeliacinį skundą. Kauno apygardos teismas išsiuntė pranešimus apie teismo posėdį keturiems adresatams: pareiškėjai, jos advokatei, atstovavusiai ją pirmosios instancijos teisme, atsakovui ir jo advokatui. Pranešimai buvo išsiųsti paprastu paštu.

9. 2004 m. vasario 18 d. Kauno apygardos teismas apeliacine tvarka išnagrino bylą nedalyvaujant nei pareiškėjai, nei jos advokatei. Posėdyje pastebėta, kad negautas pareiškėjos atsiliepimas į apeliacinį skundą. Kita šalis posėdyje dalyvavo. Teismas nusprendė sumažinti kompensacijos dydį iki 3 547 litų (apie 1 013 eurų).

10. Pareiškėja pateikė kasacinį skundą, teigdama *inter alia*, kad jai nebuvo tinkamai pranešta apie apeliacinės instancijos teismo posėdį. Pareiškėja tvirtino, kad pranešimas, siųstas jai, buvo nusiųstas klaidingu adresu. Taip pat, jog įgaliojo advokatę ją atstovauti tik Kauno miesto apylinkės teisme, todėl buvo beprasmiška siųsti pranešimą tai advokatei apeliacinio proceso metu.

11. 2004 m. balandžio 26 d. Aukščiausiasis Teismas atmetė pareiškėjos kasacinį skundą. Teismas, *inter alia*, pabrėžė, kad civilinio proceso metu šalims apie pirmąjį posėdį turi būti pranešama šaukimais, siunčiamais registruotais laiškais. Apie vėlesnius posėdžius šalys turi būti informuojamos siunčiant joms pranešimus paprastu paštu. Tokia tvarka buvo siekiama pagreitinti procesą, atsižvelgiant į tai, kad šalys turi pareigą domėtis proceso eiga.

12. Aukščiausiasis Teismas pripažino, kad pranešimas apie apeliacinės instancijos teismo posėdį buvo išsiųstas klaidingu adresu, taip pat ir tai, kad pranešimas buvo išsiųstas buvusiai pareiškėjos advokatei. Vis dėlto, Aukščiausiasis Teismas pabrėžė, kad bet kuriuo atveju pareiškėja neparodė, jog jei būtų dalyvavusi posėdyje, būtų pateikusi įrodymų, kurie būtų turėję įtakos kitokiai ginčo baigčiai. Kasaciniame skunde pareiškėja nepateikė tokios informacijos.

II. BYLAI REIKŠMINGA VIDAUS TEISĖ

13. Civilinio proceso kodekso (Kodeksas) 124 ir 133 straipsniai numato, kad dalyvaujantiems byloje asmenims apie teismo posėdžio vietą ir laiką turi būti informuojami siunčiant jiems teismo šaukimus ar pranešimus. Dalyvaujantiems byloje asmenims tinkamai įteikus teismo šaukimą, apie kitus teismo posėdžius pranešama pranešimais. Kai siunčiamas teismo šaukimas, pažyma apie jo gavimą turi būti grąžinama teismui. Tačiau kai siunčiamas pranešimas – tokios pažymos nereikalaujama. Pagal Kodekso 118 straipsnį pranešimo įteikimas proceso šalies atstovui laikomas tinkamu

įteikimu pačiai šaliai. Kodekso 320 straipsnio 1 dalis numato, jog teismas, nagrinėdamas skundus apeliacine tvarka, sprendžia teisės ir fakto klausimus.

14. 246 kodekso straipsnis nustato, kad, kai į teismo posėdį neatvyksta bylos šalis ir nėra įrodymų, kad jai tinkamai pranešta apie teismo posėdžio laiką ir vietą, teismas bylos nagrinėjimą atideda.

15. Pagal Kodekso 310 straipsnį apeliacinis skundas paduodamas per tą pirmosios instancijos teismą, kurio sprendimas yra skundžiamas. Pirmosios instancijos teismo teisėjas, vadovaudamasis 317 ir 318 straipsniais, išsiunčia ginčo šalims apeliacinio skundo nuorašus, o jos gali raštu pateikti savo atsiliepimus.

16. 319 straipsnis numato, kad dalyvaujantiems byloje asmenims pranešama apie apeliacinės bylos nagrinėjimo vietą ir laiką. Jei teismas nusprendžia rengti viešą posėdį, dalyvaujantys byloje asmenys į jį kviečiami, tačiau jų neatvykimas nekliudo nagrinėti bylą.

17. 324 straipsnis nustato, kad žodinio proceso apeliacinės instancijos teisme atveju pradėdamas posėdį kolegijos pirmininkas patikrina, ar proceso šalys yra atvykę. Posėdyje šalys turi teisę pateikti argumentus dėl skundo. Kai teismas pripažįsta, kad yra būtina, gali būti papildomai tiriami pirmosios instancijos teismui pateikti įrodymai.

18. Pagal Aukščiausiojo Teismo suformuotą praktiką, tam tikros teisės normos, privalomos pirmosios instancijos teismui sprendžiant, ar bylos šalies teisė dalyvauti teismo posėdyje nebuvo pažeista, taikomos ir apeliaciniame procese (Aukščiausiojo Teismo 2004 m. kovo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-149/2004). Aukščiausiasis Teismas taip pat pripažino proceso šalies teisę gauti apeliacinio skundo nuorašą ir teisę būti informuotai apie apeliacinės instancijos posėdžio vietą ir laiką (Aukščiausiojo Teismo 2004 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-262/2004).

TEISĖ

I. DĖL KONVENCIJOS 6 STRAIPSNIO I DALIES PAŽEIDIMO

19. Pareiškėja skundėsi, kad jai nebuvo tinkamai pranešta apie apeliacinio skundo nagrinėjimą - dėl to ji negalėjo aktyviai dalyvauti teismo posėdyje ir pateikti savo argumentų. Ji taip pat pabrėžė, kad apeliacinis teismas išnagrinėjo skundą dalyvaujant atsakovui. Pareiškėja tvirtino, kad buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis, kuri, kiek yra reikšminga, numato:

„Kai yra sprendžiamas tam tikro asmens civilinio pobūdžio teisių ir pareigų <...> klausimas, toks asmuo turi teisę, kad bylą <...> teisingai išnagrinėtų <...> teismas. <...>“

A. Šalių teiginiai

20. Vyriausybė pripažino, kad pranešimas apie posėdį Kauno apygardos teisme pareiškėjai buvo išsiųstas klaidingu adresu. Tačiau Vyriausybė teigė, kad pareiškėja pati turėjo pareigą aktyviai domėtis proceso eiga ir rūpintis greitu bylos išnagrinėjimu. Vyriausybė pabrėžė, kad pranešimas apie posėdį buvo nusiųstas pareiškėjos advokatei, kuri ją atstovavo pirmosios instancijos teisme ir kuri turėjo profesinę pareigą informuoti savo klientę. Galiausiai Vyriausybė pasirėmė Aukščiausiojo Teismo išvada, kad pareiškėja nepateikė naujų reikšmingų faktinių aplinkybių ar įrodymų, kurie būtų turėję įtakos kitokiam apeliacinės instancijos teismo sprendimui, jei pareiškėja būtų dalyvavusi teismo posėdyje. Remdamasi šiomis aplinkybėmis, Vyriausybė teigė, kad pareiškėjos teisė į teisingą bylos nagrinėjimą pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį nebuvo pažeista.

21. Pareiškėja pastebėjo, kad pagal Civilinio proceso kodekso 317 straipsnį, pirmosios instancijos teismas, gavęs apeliacinį skundą, privalo šalims išsiųsti pranešimą, kad yra inisijuotas apeliacinis procesas, pridėdamas skundo nuorašą. Pareiškėja tvirtino, kad ji tokio pranešimo negavo ir dėl to nebuvo galima tikėtis, kad ji domėsis apeliaciniu procesu. Pareiškėja ginčijo Vyriausybės argumentą dėl pranešimo apie posėdį alternatyvaus įteikimo apeliando atstovui. Pareiškėja teigė, kad jos byloje, pranešime buvo nurodyti keturi adresatai, įskaitant jos advokatės, todėl atstovė, gavusi tokį pranešimą, galėjo pagrįstai manyti, kad apie procesą tinkamai pranešta ir pareiškėjai. Be to, ji buvo įgaliojusi savo advokatę atstovauti ją tik pirmosios instancijos teisme, todėl, neinformuodama savo klientės apie apeliacinį procesą, advokatė nepažeidė savo profesinės pareigos.

B. Priimtinumai

22. Atsižvelgdamas į šalių argumentus, Teismas mano, kad pareiškimas negali būti atmestas kaip aiškiai nepagrįstas pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 dalį. Teismas taip pat pažymi, kad jis nėra nepriimtinas kokiu nors kitu pagrindu. Vyriausybės argumentai yra susiję su bylos esme, kurią Teismas nagrinės toliau. Todėl pareiškimas turi būti paskelbtas priimtinu.

C. Esmė

23. Teismas primena, kad šalių procesinės lygybės principas - vienas iš platesnės teisingo bylos nagrinėjimo koncepcijos elementų – reikalauja, kad kiekviena šalis turėtų tinkamą galimybę pristatyti bylą tokiomis sąlygomis,

kad jos padėtis nebūtų kur kas nepalankesnė nei priešingos šalies (žr., tarp daugelio šaltinių, *Kress v. France* [GC], no. 39594/98, § 72, ECHR 2001-VI). Iš esmės pagal šį principą šalys turi turėti galimybę žinoti ir pasisakyti dėl visų įrodymų byloje ir pateiktų pastabų, siekdamos įtakoti teismo sprendimą (žr. *Fretté v. France*, no. 36515/97, § 47, ECHR 2002-I).

24. Teismas atkreipia dėmesį, jog Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 319 straipsnis numato, kad žodinio proceso apeliacinės instancijos teisme atveju šalims turi būti pranešama apie teismo posėdį. Tačiau šalių dalyvavimas nėra privalomas, ir jei kuri nors iš jų, prieš tai tinkamai jai pranešus, į posėdį neatvyksta ir nepateikia dokumentų, pateisinančių savo neatvykimą, teismas gali nagrinėti bylą jai nedalyvaujant. Teismas pripažįsta, kad šio straipsnio nuostatos pačios savaime nepažeidžia teisingo bylos nagrinėjimo garantijų, įtvirtintų Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje.

25. Vis dėlto Teismas primena, kad Konvencijos tikslas yra užtikrinti realias ir efektyvias, o ne teorines ar iliuzines teises (žr., tarp daugelio šaltinių, *Multiplex v. Croatia*, no. 58112/00, § 44, 2003-07-10). Jis mano, kad šalių procesinės lygybės principas prarastų prasmę, jei vienai iš jų nebūtų pranešta apie teismo posėdį tokiu būdu, kad ji turėtų galimybę jame dalyvauti, jei nuspręstų įgyvendinti savo teises numatytas nacionalinėje teisėje – kai tuo metu kita šalis tokias savo teises veiksmingai įgyvendintų.

26. Grįžtant prie šios bylos, Teismas pastebi, kad Vyriausybė neneigia fakto, jog pranešimas apie apeliacinio skundo nagrinėjimą pareiškėjai buvo nusiųstas klaidingu adresu. Tai pripažino ir Aukščiausiasis Teismas. Teismas atsižvelgia į Vyriausybės argumentą, kad siekiant sudaryti prielaidas greitam procesui, pareiškėja pati turėjo pareigą aktyviai domėtis proceso eiga. Teismas mano, kad proceso greitumas yra svarbi siekiamybė, tačiau ji negali pateisinti vieno iš esminių principų – šalių teisės į rungtynišką procesą – nepaisymo (žr. *Nideröst-Huber v. Switzerland*, 1997-02-18, *Reports of judgments and decisions* 1997-I, § 30).

27. Teismas, remdamasis jam pateiktais dokumentais, pažymi, kad pareiškėjos advokatė nebuvo įgaliota ją atstovauti apeliaciniame procese. Be to, byloje nėra įrodymų, kad pareiškėjos advokatė iš tikrųjų gavo pranešimą, kadangi jis nebuvo išsiųstas registruotu paštu. Net jei atstovė ir gavo pranešimą, Teismas laiko įtikinamu pareiškėjos argumentą, kad jos advokatė, nebeatstovaudama jai apeliacinėje instancijoje ir matydama, kad pranešimas taip pat adresuotas ir pareiškėjai, galėjo pagrįstai manyti, jog pareiškėja žino apie posėdžio laiką. Dėl to Teismas mano, kad tinkamai nepranešus apie apeliacinį procesą iš pareiškėjos buvo atimta galimybė aktyviai jame dalyvauti. Padėtį blogina ir tai, kad atsakovas dalyvavo teismo posėdyje ir turėjo galimybę pateikti savo argumentus. Teismas taip pat pažymi, kad apeliacinės instancijos teismas pakeitė pirmosios instancijos teismo sprendimą atsakovo naudai. Be to, Aukščiausiasis

Teismas, nors ir pripažinęs, kad pareiškėjai nebuvo tinkamai pranešta apie teismo posėdį, šią nutartį paliko nepakeistą.

28. Teismo nuomone, siekiant užtikrinti teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, įtvirtintą Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje, šioje byloje buvo būtina pareiškėją tinkamai informuoti apie apeliacinį procesą Kauno apygardos teisme ir suteikti jai galimybę pasisakyti dėl atsakovo pateiktų argumentų. Be to, pagal nacionalinę teisę tai ir buvo normali praktika apeliacinio proceso metu (žr. 13-18 punktus pirmiau). Tačiau apeliacinės instancijos teismui nepatikrinus, ar pareiškėjai buvo tinkamai pranešta apie posėdį, nuo šios praktikos buvo nukrypta.

29. Teismas taip pat pastebi, kad apeliacinio skundo pateikimas ir dalyvavimas teismo posėdyje įgalino atsakovą pateikti argumentus dėl bylos esmės, tačiau šie argumentai nebuvo perduoti pareiškėjai ir ji negalėjo į juos atsakyti. Todėl poveikis teismo sprendimui, kurį būtų turėję pareiškėjos pateiktos pastabos, negali būti įvertintas. Dar svarbiau, kad šiuo atveju kyla grėsmė byloje dalyvaujančio asmens pasitikėjimui teisingumo vykdymu, paremto, *inter alia*, žinojimu, kad dėl kiekvieno byloje esančio dokumento bus galima pareikšti savo nuomonę (žr. *Nideröst-Huber*, nurodyta pirmiau, § 29).

30. Atsižvelgdamas į nurodytus argumentus, Teismas daro išvadą, kad buvo pažeista pareiškėjos teisė į šalių procesinį lygiateisiškumą ir teismo proceso rungtyniškumą. Todėl buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta teisė į teisingą bylos nagrinėjimą.

II. KONVENCIJOS 41 STRAIPSNIO TAIKYMAS

31. Konvencijos 41 straipsnis numato:

„Jeigu Teismas nustato Konvencijos ar jos protokolų pažeidimą ir jeigu Aukštosios Susitariančiosios Šalies įstatymai leidžia tik iš dalies atlyginti pažeidimu padarytą žalą, tai prireikus Teismas gali priteisti nukentėjusiajai šaliai teisingą atlyginimą.“

A. Žala

32. Pareiškėja reikalavo 10 000 litų (apie 2 896 eurų) turtinei ir neturtinei žalai atlyginti.

33. Vyriausybė šiuos pareiškėjos reikalavimus laikė nepagrįstais ir per dideliais.

34. Atsižvelgdamas į šalių pateiktus argumentus ir bylos medžiagą, Teismas neįžvelgia jokio priežastinio ryšio tarp pažeidimo ir reikalaujamos turtinės žalos, todėl atmeta šį reikalavimą. Teismas mano, kad dėl Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimo pareiškėja patyrė neturtinę žalą, kurią nepakankamai atlygina vien pažeidimo pripažinimas. Vertindamas

teisingumo pagrindais, kaip reikalaujama pagal Konvencijos 41 straipsnį, Teismas šiuo pagrindu priteisia pareiškėjai 2 800 eurų.

B. Kaštai ir išlaidos

35. Pareiškėja nereikalavo padengti bylinėjimosi kaštų ir išlaidų, todėl šiuo pagrindu nieko nepriteisiama.

C. Palūkanos įsipareigojimų nevykdymo atveju

36. Teismas mano, kad palūkanos nevykdant įsipareigojimų turi būti skaičiuojamos pagal ribinę Europos centrinio banko skolinimo normą, pridedant tris procentus.

DĖL ŠIŲ PRIEŽASČIŲ TEISMAS VIENBALSIAI

1. *Skelbia* pareiškimą priimtinu;
2. *Nustato*, kad buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis;
3. *Nustato*, kad
 - a) per tris mėnesius nuo tos dienos, kai sprendimas taps galutiniu pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį, valstybė atsakovė turi sumokėti pareiškėjai 2 800 (du tūkstančius aštuonis šimtus) eurų neturtinei žalai atlyginti bei bet kokį mokestį, kuris gali būti taikomas šiai sumai, kuri turi būti konvertuojama į valstybės atsakovės valiutą pagal sprendimo įvykdymo dienos kursą;
 - b) nuo minėto trijų mėnesio termino pasibaigimo iki sprendimo įvykdymo per įpareigojimų nevykdymo laiką nuo minėtos sumos turės būti mokamos paprastosios palūkanos pagal ribinę Europos centrinio banko skolinimo normą, pridedant tris procentus;
4. *Atmeta* kitus pareiškėjos reikalavimus dėl teisingo atlyginimo.

Surašyta anglų kalba ir paskelbta raštu 2010 m. liepos 6 d. vadovaujantis Teismo Reglamento 77 taisyklės 2 ir 3 dalimis.

Sally Dollé
Kanclerė

Françoise Tulkens
Pirmininkė